

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВЕ ПОНЯТТЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Огаренко Тетяна Анатоліївна

канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецький державний
університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна
tetogarenko@gmail.com

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.

Для реалізації якісної вищої освіти важливим фактором є формування компетентностей, зокрема фахових. Це питання набуло актуальності в останні роки у зв'язку з переорієнтацією системи освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Компетентнісний підхід викликав інтерес багатьох учених, методистів. Наприклад, загальні положення реалізації такого підходу розглядали О. Локшина, Н. Бібік, О. Овчарук. І. Бабин аналізує класифікації компетенцій та їхній вплив на підвищення рівня освіти; значення й роль основних компетенцій в освітніх стандартах вивчає І. Зимняя; увагу А. Хуторського привернули питання ключових компетентностей у контексті особистісно-орієнтованої парадигми; сутність наукової та соціальної компетенції педагога розглядає А. Петровський.

Формування фахових і загальних компетентностей набуло актуальності, тому потребує узагальнення підходів і подальшого вивчення.

Мета статті – узагальнити погляди дослідників на сукупність фахових і загальних компетентностей і шляхи їх формування.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Категорії компетенцій і компетентностей суттєво відрізняються від стандартних принципів освітнього процесу.

Відмінність компетентнісного підходу полягає в тому, що розглядаються не просто знання, вміння, навички особи, а роль цих складників у становленні фахівця, тобто в практичному призначенні. Якщо раніше знання виступали кінцевим результатом процесу навчання, підсумком навчання повинен був стати фахівець як носій важливої інформації та загальновідомих прийомів, способів діяльності, то компетентнісний підхід розширює погляди на підсумки освітнього процесу.

За новітніми вимогами, необхідно не лише демонструвати набуті знання й навички, але й вміти ефективно відпрацьовувати їх у нових умовах, непередбачуваних ситуаціях. Формується не стільки здатність виявляти наявні знання, скільки готовність до ефективного використання їх у різних умовах, тобто формується найцінніше – інтелектуально-психологічна готовність. Це виявляється в перетворюючому характері діяльності, у здатності на основі відомих прийомів і способів виробити свої, незвичні, нові, які уможливають розв'язання поставленої задачі.

Особливого значення в сучасних умовах набуває формування загальних компетентностей, що дозволять у процесі навчання виробити ті вміння й навички, які сприятимуть становленню фахівця з широкими можливостями.

З-поміж загальних компетентностей найважливішими є:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями;
- здатність приймати обґрунтовані рішення;
- здатність працювати в команді;
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);

- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

- прагнення до збереження навколишнього середовища;
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо;
- здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Для формування сучасних компетентностей постає необхідність вироблення інноваційних підходів в освітньому процесі. «Необхідність в інноваційній спрямованості педагогічної діяльності на сучасному етапі розвитку освіти і суспільства в цілому зумовлена рядом обставин. По-перше, як вже наголошувалось, входження України в європейський простір, впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці зумовлює необхідність докорінного оновлення системи вищої освіти, методології, технології і методики організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Інноваційна спрямованість діяльності викладачів та студентів передбачає створення, освоєння і використання педагогічних нововведень як вітчизняних, так і зарубіжних учених та педагогів. По-друге, посилення гуманітаризації змісту освіти, неперервні зміни обсягу, складу навчальних дисциплін, введення нових спеціальностей, нових навчальних предметів, елективних курсів потребують постійного пошуку нових організаційних форм, технологій навчання. У зв'язку з цим зростає роль і значення викладача як генератора педагогічних ідей. По-третє, зміна характеру відношення викладачів до самого факту освоєння і застосування педагогічних нововведень. Інноваційна діяльність у цілому зводилася до використання рекомендованих зверху нововведень. Нині інноваційна діяльність набуває все більше вибіркового та дослідницького характеру. Посилюється ступінь свободи викладача, який раніше діяв у жорстко регламентованих умовах. По-четверте, входження ВНЗ у ринкові відносини, виникнення нових типів

недержавних навчальних закладів різних форм власності, створює реальну ситуацію їх конкурентоздатності» [1, с. 16].

Інноватика в освіті передбачає комплексне поєднання психологічних, економічних, дидактичних, соціологічних та інших аспектів. Упровадження такого підходу і спрямоване на формування загальних компетентностей, що є визначальними для сучасного фахівця.

Отже, сучасна освіта орієнтована на формування компетентностей, з-поміж яких визначальними виступають загальні компетентності, оскільки саме вони закладають базу для подальших фахових компетентностей. Інноваційні підходи забезпечують комплексний підхід відповідно до сучасних умов.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. *Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики*: монографія / За ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 564 с.

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / [Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін.] ; заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.

3. Свірчук Т. Поняття компетентності та компетенції у працях сучасних педагогів та лінгводидактів. *Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії*: зб. наук. пр. Рівненського державного гуманітарного університету. Рівне, 2008. Вип. 16. С. 115–122.